

ОЛЕКСА РІЗНИКІВ

ОДНОРИМКИ

Словник омонімів та схожословів

*Видання друге,
доповнене і перероблене*

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

УДК 81'374
ББК 81.2 УКР-4
Р49

Автор висловлює подяку тим,
хто надихав, допомагав і вселяв віру в здійснення цього проекту, а саме:

Валентині Осинській
Марії Овдієнко
Вікторові Вербицькому
Миколі Черкасову
Марії Фащенко
Юрієві Карпенку
Василеві Німчуку

Олекса Різників

Р49 Одноримки. Словник омонімів та схожослівів. —
Вид. 2-ге, доп. і перероб. — Тернопіль: Богдан, 2011. — 408 с.

ISBN 978-966-10-1572-1

Ця книжка — словник омонімів та омонімічних форм — схожих слів, слів-близнят, слів «обоє рябе» за вимовою та написанням, але відмінних за значенням.

Проілюстровано схожослови одноримками — віршиками-мініатюрами з омонімічними римами.

Лексичні омоніми, здебільшого, взяті з 11-томного Словника української мови, складають чи не менше половини поданих тут схожослівів. Решта — слова, які стають схожими, омонімічними, при словозмінах, власне омофонами, омоформами...

Охоплено максимум схожих слів, вживаних в українській мові.

Амплітуда змісту одноримок обмежена омонімічною римою, але досить широка — серйозне, поважне, жартівливе, смішне, каламбури, гра слів, а то й просто ілюстрація схожослівів.

Адресується школярам, студентам, широкому колу читачів, передусім шанувальникам рідної мови.

Охороняється законом про авторське право.

*Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

© Різників О. С., 2001
© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2011

ISBN 978-966-10-1572-1

І тому, коли я чую слово, наприклад, «людина», то я не знаю, який сенс вкладає в це слово той, хто його вимовляє: чи то «людина» для нього «душа жива», чи то — «тварина, що виробляє приладдя праці», чи то — «двоноге, але не оперене».

Що за диво наше інтелектуальне спілкування!

Можна, ясна річ, застосувавши певної витонченості думки, знайти у кожного окремо взятого слова кілька значень, але все це будуть слова по-різному внутрішньо оформлені, себто різні слова, упаковані в одну і ту ж звукову чи графічну оболонку. Це всього-навсього хитрість, застосована мовою для заощадження своїх зусиль.

Так, наприклад, коли я кажу про «замок» на дверях і про «замок» як про зчеплення рук (борцівський термін), то невже ж це не два зовсім різних слова? І я, поза всяким сумнівом, вживаю третє слово, коли кажу, що «рот потрібно тримати на замку». Твердження, що цих три внутрішньо різних слова є одне і те ж слово, що має три різних значення, рівне твердженню, що троє людей, які стоять поруч, суть одна людина, але яка тільки по-різному виглядає.

Л. В. Гнатюк «Сознание как энергетическая система»

«Схожослови» Олекси Різниченка

У своїй суті кожне слово рідної мови — річ вагома. Та коли його торкається рука поета, розквітає воно різнобарв'ям такої краси, що й око дивує, й слухові мелодії додає, й душі — радість, та й мову звеличує. Отак сталося з омонімами, коли попали вони в поле зору чудового українського поета Олекси Різниченка...

То ніжним, люб'язно привітним:

*Подивіться, у цієї дівчинки-волошки
оченята такі сині, як в житі волошки.*

А то й публіцистично вагомим:

*Ідея цього гасла
через віки не гасла,
хоч серце те і гасло,
що підхоплює гасло...*

Або з гумором, дотепом:

*Парубій пішов на гулі,
а приніс синці та гулі...*

Однак, не лише для естетичної насолоди, не для подиву з можливостей мовних омонімів (та й од вправності майстра слова!) вирішено їх тут — оброблених, оформлених одноримками, — подати. Проаналізувавши витвір («Одноримки» мають обсяг доброї книги — понад 3000 віршиків), наукові співробітники сектору педагогічних досліджень ПНЦ Академії педагогічних наук України (керівник — академік А. М. Богуш) дійшли висновку, що в такій формі, де є не тільки ритмічний звукоряд, але й змістове зіставлення різних речей, та, нерідко, і яскрава образність, він може стати в пригоді не тільки письменникам, журналістам (як того прагнув автор), але і як посібник, скарбниця дидактичного матеріалу для вчителів-словесників, передусім для вихователів дошкільних навчальних закладів.

«Одноримки» стануть у пригоді для ознайомлення дошкільнят з фонетичною звуковимовною культурою (скоромовки, вправлення з правильною вимови), а в разі опрацювання науковцями (методрозробки) — то й створення підручників (ігри, забавлянки, вправи для читання тощо).

Ну де ти, весно? Сором май же!
Зеленим майвом врешті май же!

М А Й М О

Гей колоску! На вітрі маймо! (маяти)
Але при тому стійкість маймо. (мати)

М А Й Н У

Зробили опис усьому майну. (майно)
Скажу я майна і кудись майну! (майнути)

М А Й О Р И

Обірвали лейтенанти і майори
з квітника всі чорнобривці і майори.

М А Й Я

— В Мексиці була держава майя, —
на уроці говорила Майя.

М А К І В

Тут росте багацько маків. (іменник)
Ось який він, цвіт той маків. (прикметник)

М А Л А

Княгиня Ольга за угодою мала
вийти заміж за князя Мала.

М А Л К У

Від самого малку
знав універсальну малку. (шмигу)

М А Л О

Того року дуже мало
будяків це поле мало.

М А Л Я Р И К

Я думала, художник він, малярник.
А він від малярії звесь малярник. (зветься)

МАНДАРИН

Сидить під балдахіном мандарин,
їсть соковитий, свіжий мандарин.

МАНИ

Ти мене не мани (манити)
до тієї мани. (мана)

МАНІЯ

Вицвіла під сонцем манія: (сурик)
це вже не вона, а манія. (привид)

МАР

Людино, про що хоч ти мар — (марити)
а не минути тобі мар. (мари)

МАРЕНА

Усім відома риба вусач або марена.
А то ще є трава для червіні — марена.

МАРКИ

Коли були у франків марки,
листи ходили ще без марки.

МАРНА

Цій жінці сапати?! — То справа марна:
вона така мізерна, слабенька, марна.

МАРС

У морі панує бог війни Марс.
Завмерли матроси, залізши на марс. (щогла)

МАРТИН

І коли над ними пролетів мартин,
Мартин плащ у руки взяв собі Мартин.

Стус Василь
Суховецький Микола

Черкасов Микола
Чорнобицька Галина

Тичина Павло

Шевченко Тарас

Федюк Тарас

Шевченко Юрій

Шупта Дмитро

Хитрук Василь

КІЛЬКІСТЬ ОДНОРИМОК

Оскільки я відрізняю схожі слова (омоніми) від омографів (замок і замок) мука і мука) та омоформи, то вони (оформлені чи у віршику, чи у скоромовку, чи у прислів'я), подані у словнику не в одному стовпчику, а з двома абзацами. Я їх називаю словограями. Одноримок у словнику 3000.

За алфавітом:

А – 21

Н – 64

Б – 243

О – 45

В – 314

П – 284

Г – 107

Р – 114

Ґ – 11

С – 342

Д – 108

Т – 165

Е –

У – 67

Є – 1

Ф – 25

Ж – 29

Х – 54

З – 273

Ц – 30

І – 5

Ч – 53

Ї – 7

Ш – 47

Й – 3

Щ – 14

К – 258

Ю – 3

Л – 132

Я – 28

М – 142

А тут — у порядку зменшення:

С — 342	О — 45
В — 314	Ц — 30
П — 284	Ж — 29
З — 273	Я — 28
К — 258	Ф — 25
Б — 243	А — 21
Т — 165	Щ — 14
М — 142	Г — 11
Л — 132	Ї — 7
Г — 107	І — 5
Р — 114	Й — 3
Д — 108	Ю — 3
У — 67	Є — 1
Н — 64	Ґ —
Х — 54	Е —
Ч — 53	
Ш — 47	

Крім одноримок ще є різноманітні, як я їх називаю, СЛОВОГРАЇ.
У книжці їх — 736.

ЗМІСТ

«Схожослови» Олекси Різниченка. <i>Микола Черкасов</i>	3
Чар і неміч схожослова.....	6
Одноримки за алфавітом	17
Схожослови в українській літературі (спроба огляду)	373
Вірші автора:	
Чарування чаром.....	398
Речитатив про пайок і пайку.....	398
Останній монолог Парфена Гречаного.....	400
Музейна кімната «Українці в світі».....	401
Роздум про одноманітність тоталітаристів	402
Цитовані автори.....	404
Кількість одноримок	405

Навчальне видання

РІЗНИКІВ Олекса Сергійович

ОДНОРИМКИ

Словник омонімів та схожословів
Навчальний посібник

Видання друге, доповнене і перероблене

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Ірина Дем'янова*

Обкладинка *Володимира Басалиги*

Комп'ютерна верстка *Ірини Демків*

Підписано до друку 10.08.2011. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Academy. Умовн. друк. арк. 23,72.
Умовн. фарбо-відб. 23,72.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008

тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48

E-mail: publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com,

www.bohdan-books.com

ISBN 9789661015721

9 789661 015721